

KRONIKA

Za prof. Viliamom Marčekom

Dňa 7. mája 2013 zomrel v Bratislave prof. PhDr. Viliam Marčok, CSc., literárny vedec, teoretik a kritik, dlhoročný vysokoškolský pedagóg, prednášateľ dejín slovenskej literatúry 20. storočia na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici, na Filozofickej fakulte UK a Pedagogickej fakulte UK v Bratislave. V rokoch 1989 – 1990 bol vedeckým pracovníkom v Ústave slovenskej literatúry SAV. Do literárneho priestoru vstupoval v šesťdesiatych rokoch ako básnik (*V čase odletov*, 1963; *Iba vtáci*, 1965), ale jeho intelektuálnou a napokon aj srdečnou záležitosťou sa stala interpretácia a analýza literárnej tvorby. Pozornosť vzbudila už prvá Marčokova literárnovedná publikácia *Počiatky slovenskej novodobej prózy* (1968), venovaná najmä Bajzovmu románu *René mládenca príhodi a skúsenosti*, inšpiratívna aj metodologicky, keďže sa v nej autor oprel o výdobytky českého štrukturalizmu. Išlo o Marčokovu dizertačnú prácu a jedným z jej oponentov bol prof. Felix Vodička, ktorý prejavil záujem s Marčekom ďalej spolupracovať. Všetko však zmazala následná normalizácia. V. Marčok musel z bystrickej Pedagogickej fakulty odísť, nesmel publikovať a dlhý čas sa nemohol zamestnať. Odišiel aj s rodinou do Bratislavy, kde napokon dostal miesto v Slovenskom literárnom fonde. Ešte stále nesmel publikovať o literatúre, a tak sa uchýlil k slovenskému folklóru. Vydal dve teoreticky prepracované publikácie o estetike a poetike ľudovej slovesnosti (*O ľudovej próze*, 1978; *Estetika a poetika ľudovej poézie*, 1980), na ktorých možno aj dnes stavať. Zblížil sa s pracovníkmi Národopisného ústavu SAV a udržiaval s nimi dlhodobé pracovné kontakty. Roku 1985 sa vrátil k literatúre. Vydal knihu *Socialistický realizmus dnes*. Poňal túto metódu historicky a diskusne, no aj tak sa tento Marčokov titul mohol chápať ako kompromis s normalizačnou líniou. V tom istom roku vydal monografickú prácu *Milan Rúfus*, v ktorej vyzdvihol ideové a estetické kvality Rúfusovej básnickej tvorby. Dôraz položil na autorovu sociálnosť a humanizmus, no pevne ho vradil do socialistického kontextu.

Po zmene režimu sa začal venovať emigrantskej tvorbe. Absolvoval rad prednášok a seminárov na slovenských vysokých školách s informačnými prednáškami o tvorbe slovenských emigrantov po roku 1945. Rezultátom týchto aktivít bol zborník *Biele miesta v slovenskej literatúre* (1991), do ktorého prispel rozsiahlou štúdiou. Druhou veľkou témou sa v nasledujúcich rokoch stala preňho postmoderna, ktorej korene hľadal a nachádzal v súčasnej i minulej domácej literatúre. Touto aktivitou sa snažil prelomiť interpretačnú izoláciu a včleniť domácu tvorbu do európskeho kontextu. Problematika postmodernity sa stala pre Marčoka trvalou témou. Svedčí o tom publikácia *V poschodovom labyrinte* (2010) a rad menších štúdií a statí. V týchto rokoch, keď skončil s aktívnou pedagogickou činnosťou, aktivizoval sa najmä ako literárny vedec. V krátkom čase vydal niekoľko závažných publikácií: tretí zväzok *Dejín slovenskej literatúry* (2004), kde sa vyrovnal s literárnymi deformáciami z čias totality, spomenutú knihu o postmoderne,

ďalšiu knihu venovanú súčasnej slovenskej literatúre *Autori a ich svety* (2006) a roku 2011 knihu *Rozhovory s textami*. Mal rozpracovaných niekoľko ďalších titulov, ktoré už nestačil vydať. Pripravil a štúdiami vybavil publikácie s novým čítaním slovenskej klasi-
ky (Kukučín, Timrava) a bol autorom viacerých edičných projektov.

Literárna tvorba, ktorou sa sústavne zaoberal, bola mu čosi viac ako súbor titulov. Zaoberal sa ňou v pedagogickom procese, v tvorivom akte i v rozhovoroch (nie náhodou má posledný titul v názve slovo *rozhovor*). Rozpravy, ktoré s textami viedol, sa vyznačovali tým, že – ako sa vyjadroval – im nechcel vnucovať svoju vôľu, ale nachádzal v nich podnety pre vlastné uvažovanie. Tento prístup bol plodný, oceňovali ho aj poslucháči a kolegovia, ba otvoril mu cestu do zahraničia, kde jeho výkony nachádzali porozumenie a chápali sa ako originálny prínos.

Vladimír Petřík